

In de creatieve sector bestaat reeds een goed functionerende markt voor individuele licenties voor AI-gebruik, waaronder AI-training. Recente marktontwikkelingen bevestigen dat licensering binnen het bestaande juridische kader mogelijk is, met bijbehorende inkomstenstromen voor makers en producenten voor het gebruik dat van hun creatieve producties gemaakt wordt. De ontwikkeling van de digitale muziekmarkt en streamingdiensten illustreert dat de sector in staat is om ook in complexe markten effectieve licentiesystemen te realiseren. Hoewel de licentiemarkt zich aantoonbaar ontwikkelt, wordt deze in de praktijk vertraagd door onduidelijkheid over de reikwijdte en toepassing van de TDM-exceptie, met name artikel 4 EU DSM Auteursrechtlijn. Verdere verduidelijking via jurisprudentie en consistente handhaving is daarom essentieel voor het goed functioneren van deze markt.

Individuele licensering is economisch het meest efficiënt en voorkomt verstoringen in prijsvorming en marktwerking. Verplichte collectieve licenties, wettelijke vergoedingsrechten of uitzonderingen zouden deze markt ondermijnen, onderhandelingen verplaatsen naar achteraf en de waarde van gebruik loskoppelen van daadwerkelijke marktverhoudingen. Vrijwillige collectieve afspraken zijn uitsluitend denkbaar als aanvulling op, en nooit ter vervanging van, individuele rechten.

4. Geen noodzaak voor nieuwe wetgeving

Het bestaan en de verdere ontwikkeling van marktgebaseerde licentiemodellen maken duidelijk dat nieuwe wettelijke regelingen niet nodig zijn. Verschuiving van exclusieve rechten naar wettelijke uitzonderingen of vergoedingsrechten zou het investeringsfundament van de creatieve sector aantasten, met negatieve gevolgen voor productie, werkgelegenheid en het aanbod voor consumenten.

NVPI staat positief tegenover gerichte overheidssubsidies voor innovatie of capaciteitsontwikkeling rond generatieve AI in de creatieve sector, als deze aanvullend zijn op marktlicenties en geen afbreuk doen aan het toestemmingsvereiste. Bijvoorbeeld om via publiek-private samenwerking nieuwe businessmodellen met AI te ontwikkelen die nationaal en Europees kunnen groeien. Introductie van investeringsverplichtingen voor AI-bedrijven acht NVPI ongewenst, omdat daarvan een legitimerende werking uitgaat richting ongeautoriseerde training en omdat zij de vrije marktwerking ondergraaft.

5. Tekst- en datamining (TDM)

De AI Act gaat uit van AI-training binnen het geldende auteursrecht, waarbij rechthebbenden gebruik kunnen voorbehouden via de TDM-opt-out van artikel 4 van de EU DSM Auteursrechtlijn. Als er niet ge-opt-out is, zouden AI-modellen gewoon getraind mogen worden op auteursrechtelijk beschermd materiaal. Naar het oordeel van NVPI is deze exceptie echter niet bedoeld voor commercieel ingezette generatieve AI.

De TDM-exceptie is ontworpen als onderzoeksinstrument voor analyse van grote hoeveelheden data, niet voor het trainen van generatieve modellen die creatieve output produceren en economisch concurreren met beschermde werken. Dit wordt bevestigd in recente rechtspraak, waaronder de Duitse uitspraak in GEMA tegen OpenAI (LG München I, 11 november 2025), waarin werd geoordeeld dat dergelijke AI-output auteursrechtelijke reproductie kan vormen en de TDM-exceptie dan niet van toepassing is.

Bovendien is rechtmatige toegang een harde voorwaarde voor toepassing van de TDM-exceptie. In de praktijk ontbreekt die vrijwel altijd vanwege de gebruiksvoorwaarden van platforms.

Artikel 4 EU DSM Auteursrechtlijn heeft bovendien een beperkte reikwijdte: de exceptie ziet uitsluitend op reproducties en extracties en strekt zich niet uit tot latere handelingen zoals het beschikbaar stellen van werken of ander materiaal aan het publiek of de distributie daarvan. De exceptie kan evenmin worden ingeroepen voor het beschikbaar stellen van datasets die beschermde content bevatten.

Daarnaast is “rechtmatige toegang” een essentiële voorwaarde. Daarvan is geen sprake indien toegang of gebruik in strijd is met contractuele voorwaarden of technische beschermingsmaatregelen. Het omzeilen van dergelijke maatregelen sluit een beroep op de exceptie uit.

Het recht van rechthebbenden om gebruik voor te behouden (opt-out) dient technologieneutraal en praktisch uitvoerbaar te zijn. In de praktijk gebeurt dit reeds op grote schaal via algemene voorwaarden, metadata, platformvoorwaarden en andere gangbare middelen. Een beperking tot één specifiek technisch protocol is onwenselijk en leidt tot rechtsonzekerheid.

NVPI ziet op dit moment geen noodzaak voor een centrale Europese databank voor rechten-voorbehouden. Eventuele initiatieven op dit vlak dienen vrijwillig te zijn en mogen geen afbreuk doen aan de verplichting voor gebruikers om zelfstandig te verifiëren of content rechtmatig kan worden gebruikt.

6. Transparantie en handhaafbaarheid

Transparantieverplichtingen, zoals uitgewerkt onder artikel 50 van de AI Act, dienen het publieke belang van herkenbaarheid van AI-gegenereerde content. Zij vormen echter geen vervanging van het auteursrechtelijke toestemmingsvereiste of van licensering. Transparantie moet deze rechten ondersteunen, niet ondermijnen.

De huidige transparantieregels en de door de Europese Commissie ontwikkelde templates blijven te algemeen. Voor effectieve licensering en handhaving is meer gerichte informatie nodig over welke werken in welke modellen zijn gebruikt en op basis van welke juridische grondslag. Zonder die informatie is handhaving in de praktijk niet realistisch en wordt een gezonde licentiemarkt belemmerd. Effectieve handhaving vereist daarnaast aanvullende procedurele waarborgen op nationaal niveau zoals adequate bewijsregels, mogelijkheden tot informatievordering en (indien passend) een aangepaste bewijslastverdeling in procedures waarin het gebruik van beschermde content door AI-ontwikkelaars centraal staat.

Indien de TDM-opt-out wordt gehanteerd, moet deze werkbaar en technologieneutraal zijn. Beperking tot één technisch middel, zoals uitsluitend het rigide robots.txt, leidt tot rechtsonzekerheid. Een opt-out moet kunnen worden gemaakt via gangbare methoden, waaronder metadata en algemene voorwaarden.

7. Deepfakes

Goede bescherming tegen ongeautoriseerde deepfakes is noodzakelijk. Daarbij dient eerst zorgvuldig te worden gekeken naar bestaande juridische instrumenten, zoals het portretrecht, privacyrecht en onrechtmatige daad. De introductie van een nieuw naburig recht voor deepfakes

van personen acht de NVPI voorbarig. Aanpassing en verduidelijking van het bestaande recht verdient de voorkeur.

Bij informatieverplichtingen voor deepfakes moet proportionaliteit centraal staan. De context van gebruik en het risico op misleiding zijn bepalend, niet het enkele feit dat AI is ingezet. Artistiek, creatief, satirisch en fictief gebruik moet mogelijk blijven.

8. Conclusie en beleidsoproep

NVPI roept politiek en overheid op vast te houden aan het bestaande Europese en nationale auteurs- en naburigrechtelijke kader. Rust en rechtszekerheid zijn noodzakelijk om marktgebaseerde licentiemodellen verder te laten groeien en investeringen te stimuleren. Nationale aanvullingen bovenop Europees recht zijn onnodig en leiden tot fragmentatie en concurrentievervalsing binnen de interne markt.¹

De creatieve sector past AI reeds op brede schaal toe, onder meer in bedrijfsvoering, marketing, distributie, rechtenbeheer, productieplanning en pre- en postproductie. Deze toepassingen laten zien dat innovatie uitstekend mogelijk is binnen het bestaande juridische kader. Bescherming van rechten en technologische ontwikkeling sluiten elkaar niet uit, maar versterken elkaar.

---

¹ Deze beleidslijn sluit aan bij het Voss-rapport van de JURI-commissie van het Europees Parlement: behoud van het bestaande kader, met gerichte verbeteringen op het gebied van transparantie en handhaafbaarheid, is de juiste weg vooruit. AI kan dan uitgroeien tot een kracht die innovatie stimuleert, zonder de creatieve en economische basis van film en muziek te ondermijnen.